

3. Нечепоренко М. В. Формування естетичної культури студентів класичних університетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків. нац. пед. ун-т ім. Т. С. Сковороди. Х., 2005. 176 с.
4. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка. Навчальний посібник. Київ: «Граніна», 1999. 350 с.
5. Побережна Л. Л. Розвиток естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів засобами української музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. НПУ ім. М. Драгоманова. Київ, 2001. 19 с.
6. Сідорова І.С. Естетична культура - невід'ємний компонент духовного світу особистості. (2021). Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, 14, 61-66.
<https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1773>
7. Dumchak, I., Kachmar, O., Mochalova, N., Oleksandrenko, K., & Sidorova, I. (2024). Socio cultural factors influencing students' learning experience: a crosscultural study. Revista Eduweb, 18(3), 264-275.
<https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.03.20>
8. Skoryk, T., Dorohan, I., Demchyk, K., Sidorova, I., & Strebkova, D. (2024). International exchanges and cooperation in art education in Ukraine: challenges and opportunities. Multidisciplinary Reviews, 6: 2023 spe 001. Retrived from: <https://malque.pub/ojs/index.php/mr/article/view/1768>.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.41>

Тетяна Буркацька
м. Одеса, Україна
ORCID: [0000-0002-1436-7212](https://orcid.org/0000-0002-1436-7212)
tatyanaburkatskaja@gmail.com

УКРАЇНСЬКИЙ ВОКАЛЬНИЙ ДУЕТ ЯК ФОРМА АНСАМБЛЕВОГО МИСЛЕННЯ

Анотація. У тезах розглядається український вокальний дует як особлива форма ансамблевого музикування та художнього мислення у вокальному мистецтві. Аналізується його роль у формуванні діалогічної природи музичного висловлювання, взаємодії голосів і створенні цілісного художнього образу. Наголошується на значенні вокального дуету у розвитку ансамблевих навичок виконавців, інтонаційної узгодженості та інтерпретаційної взаємодії.

Ключові слова: український вокальний дует, ансамблеве мислення, вокальний ансамбль, музична інтерпретація, камерно-вокальна музика, виконавська взаємодія.

Abstract. The theses examine the Ukrainian vocal duet as a specific form of ensemble music-making and artistic thinking in vocal art. Particular attention is paid to its role in shaping the dialogic nature of musical expression, the interaction of voices, and the creation of an integral artistic image. The importance of the vocal duet in developing ensemble skills, intonational coordination, and interpretative interaction between performers is emphasized.

Keywords: Ukrainian vocal duet, ensemble thinking, vocal ensemble, musical interpretation, chamber vocal music, performance interaction.

У системі вокального мистецтва ансамблеві форми займають особливе місце, оскільки вони відображають принципи художнього діалогу та взаємодії виконавців. Серед них український вокальний дует постає як одна з найдавніших і водночас найбільш виразних форм ансамблевого музикування, що ґрунтується на взаємодії двох рівноправних голосів. У цьому контексті дует можна розглядати не лише як жанрову різноманітність вокальної музики, а й як специфічну форму ансамблевого мислення, в основі якої лежить принцип музичного діалогу, співтворчості та взаємної інтерпретаційної відповідальності.

Дуети в українській вокальній традиції становлять важливу й самобутню складову національної музичної культури, у якій поєднуються індивідуалізоване вокальне висловлювання та принцип ансамблевості. В українській музичній свідомості спів ніколи не був лише актом сольного самовираження: він майже завжди передбачав співучасть, співпереживання, колективне інтонування. Саме тому дует як форма музичного діалогу природно укорінився в традиції, ставши одним із найяскравіших способів художньої комунікації.

Феномен українського вокального дуету формувався упродовж тривалого історичного розвитку національної музичної культури. Його витoki сягають народнопісенної культури, простежуються у традиціях народного багатоголосся, зокрема у формах гуртового співу, де взаємодія голосів базується на природному інтонаційному тяжінні. Українське багатоголосся, і, перш за все, вокальний дует, формувалося на основі варіантного розгортання мелодії, імпровізаційності, паралельного руху голосів у терціях і секстах, а також бурдонних співвідношень. Двоголосся часто виникало як природне продовження мелодичної лінії: другий голос або підтримував основну мелодію, або вступав із нею в інтонаційний діалог, зберігаючи ладову єдність і водночас створюючи гармонічну насиченість звучання.

Народна традиція виробила особливий тип взаємодії голосів, що базується не стільки на контрапункті в академічному розумінні, скільки на інтонаційній спорідненості й емоційній співзвучності. У багатьох календарно-обрядових, родинно-побутових і ліричних піснях двоголосся виконує функцію підсилення виразності тексту, підкреслення кульмінаційних моментів, створення ефекту перегуку або відлуння. Дуетність у цьому контексті є не лише музичним, а й соціокультурним явищем, що відображає традицію спільного переживання, колективного емоційного досвіду. Така модель ансамблевого мислення заклала підґрунтя для розвитку професійного дуетного жанру та формування особливого типу ансамблевого мислення, у якому поєднуються інтонаційна гнучкість, емоційна виразність і тісний зв'язок між виконавцями. Саме ці риси згодом знайшли відображення у професійній музиці українських композиторів.

У композиторській творчості XIX століття дуєт набуває жанрової визначеності та входить до структури камерно-вокальної й оперної музики. Вокальний дуєт виконує важливу художню та драматургічну функцію. Взаємодія двох голосів дозволяє композитору створювати складні інтонаційно-сміслові структури, що ґрунтуються на контрасті, імітації, паралельному русі або поліфонічному переплетенні мелодичних ліній.

Особливу роль у формуванні української академічної вокальної школи відіграв Микола Лисенко, який органічно поєднав народнопісенні інтонації з європейськими принципами композиції. У його вокальних ансамблях і оперних дуєтах відчутна глибока увага до слова, психологічної характеристики персонажів, інтонаційної виразності кожної партії. Дуєт у творчості композитора постає не як проста сума двох голосів, а як художньо осмислений діалог, у якому кожен учасник має власну інтонаційну сферу, але водночас підпорядковується цілісній драматургічній концепції.

Подальший розвиток жанру пов'язаний із творчістю Семен Гулак-Артемівський, Кирило Стеценко, Микола Леонтович та інших представників української композиторської школи. В оперній традиції дуєт стає важливим елементом драматургії: він може відображати конфлікт, примирення, любовне зізнання або внутрішній психологічний злам. У такому контексті дуєт виступає формою музично-сценічного діалогу, де зіткнення або злиття інтонаційних ліній відображає розвиток драматичної дії. Водночас камерно-вокальні дуєти зберігають ліричну спрямованість, камерність висловлювання, тонку емоційну палітру.

Для українських вокальних дуєтів характерна мелодична співучість, кантиленність, ладова варіативність, тяжіння до м'яких консонансних співвідношень. Навіть у складніших поліфонічних епізодах зберігається відчуття пісенної основи, що надає музиці природності й органічності. Гармонічна мова часто спирається на модальні елементи, властиві народній традиції, що створює своєрідне поєднання архаїчних і академічних рис. Таким чином, український дуєт формується як синтез фольклорного інтонаційного мислення та професійної композиторської техніки.

У XX столітті жанр дуєту зазнає стильових трансформацій, що відповідають загальним тенденціям розвитку музичного мистецтва. У творчості Бориса Лятошинського дуєт набуває драматичної напруги, гармонічної ускладненості, інтонаційної загостреності. Тут взаємодія голосів може бути конфліктною, контрастною, позначеною експресіоністичними рисами. Водночас у камерних творах Валентина Сильвестрова дуєт стає простором інтимної, майже медитативної комунікації, де важливу роль відіграють пауза, тиша, інтонаційна делікатність. Замість відкритого драматичного зіткнення з'являється тонкий внутрішній діалог, спрямований на осмислення пам'яті, часу, культурної спадкоємності.

У сучасній українській вокальній практиці дуєт зберігає актуальність як у сфері академічного мистецтва, так і в популярній музиці та фольклорних

проектах. Діалогічність стає засобом емоційного впливу, способом розкриття тем любові, історичної пам'яті, національної ідентичності. В академічному середовищі дуєт активно використовується у педагогічному процесі, формуючи навички ансамблевого слуху, інтонаційної точності, дихальної координації та художньої взаємодії.

Особливістю української дуєтної традиції є її комунікативна природа. Дуєт передбачає не лише технічну узгодженість голосів, а й глибоку емоційну співучасть, здатність до взаємного слухання та співпереживання. У цьому сенсі дуєт можна розглядати як модель культурного діалогу, що відображає історичну схильність української музичної культури до колективного співу й спільного творчого акту.

Отже, дуєти в українській вокальній традиції є багатовимірним явищем, яке поєднує народнопісенні витоки, академічну композиторську інтерпретацію та сучасні стильові пошуки. Вони репрезентують не лише жанрову форму, а й особливий тип художнього мислення, заснований на принципі діалогу, співзвучності та творчої взаємодії. Через дуєт розкривається одна з ключових рис української музичної культури – прагнення до гармонійного поєднання індивідуального й колективного начал, що забезпечує безперервність традиції та її відкритість до нових інтерпретацій. Його вивчення та практичне освоєння сприяє поглибленню розуміння специфіки вокального ансамблю, розвитку виконавської культури та формуванню професійних компетентностей сучасного вокаліста. У цьому контексті дослідження українського вокального дуєту відкриває перспективи для подальшого осмислення ансамблевих форм у національній музичній традиції.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.42>

Тетяна Каплун
м. Одеса, Україна
e-mail: kapluntatiana17@gmail.com
Марія Співак
м. Одеса, Україна
e-mail: spivakmari92@gmail.com

СЦЕНІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

Анотація. У сучасному музично-театральному мистецтві України дедалі більшого значення набувають імпровізаційні практики, що сприяють формуванню нових моделей взаємодії між музикою, сценічною дією та акторською інтерпретацією. Сценічна імпровізація дозволяє розширювати можливості акторської експресії, підсилює емоційну достовірність виконання та створює простір для творчої свободи. У тезах розглядається

роль імпровізації у сучасних українських музично-театральних постановках та її потенціал у контексті інтеграції українського мистецтва у світовий культурний простір.

Ключові слова: сценічна імпровізація, музично-театральне мистецтво, театральний перформанс, акторська експресія, культурна інтеграція.

Abstract. In modern Ukrainian musical and theatrical art, improvisational practices are becoming increasingly important, contributing to the formation of new models of interaction between music, stage action and acting interpretation. Stage improvisation allows you to expand the possibilities of acting expression, enhances the emotional authenticity of performance and creates space for creative freedom. The theses consider the role of improvisation in modern Ukrainian musical and theatrical productions and its potential in the context of the integration of Ukrainian art into the world cultural space.

Keywords: stage improvisation, musical and theatrical art, theatrical performance, acting expression, cultural integration.

Сучасний театральний процес характеризується активним пошуком нових форм сценічної виразності та взаємодії між різними видами мистецтва. Особливої актуальності набуває поєднання музики, драматичної дії та акторської імпровізації, що дозволяє створювати більш динамічні та емоційно насичені сценічні форми.

У сучасному українському музично-театральному мистецтві імпровізація виступає важливим елементом творчого процесу. Вона дозволяє акторам і музикантам реагувати на сценічну ситуацію в реальному часі, формуючи живий сценічний простір. Подібні практики відповідають сучасним тенденціям розвитку світового театру, де значна увага приділяється перформативності, відкритості творчого процесу та міждисциплінарності (Sawyer, 2006).

Метою дослідження є аналіз ролі сценічної імпровізації у сучасному українському музично-театральному мистецтві та визначення її значення для інтеграції українських постановок у глобальний культурний простір.

Об'єкт дослідження — сучасні музично-театральні постановки в Україні.

Предмет дослідження — сценічна імпровізація як засіб акторської експресії та творчої взаємодії музики і сценічної дії.

Теоретичний аналіз наукової літератури — для вивчення наукових підходів до проблеми творчості, імпровізації та сценічної взаємодії у музично-театральному мистецтві (Sawyer, 2006).

Спостереження — аналіз відеозаписів сучасних українських музично-театральних постановок з метою виявлення проявів імпровізаційних елементів у сценічній дії.

Аналіз сценічних матеріалів — дослідження фрагментів вистав, мюзиклів та перформансів для визначення особливостей взаємодії музики та акторської гри.

Порівняльний аналіз — зіставлення різних театральних практик з метою визначення тенденцій використання імпровізації у сучасному музично-театральному мистецтві.

Результати дослідження свідчать, що імпровізаційні практики є важливим компонентом сучасного музично-театрального процесу. Вони сприяють формуванню більш гнучкої моделі сценічної взаємодії, де музика і дія розвиваються у тісному взаємозв'язку.

У сучасних українських постановках можна спостерігати використання імпровізаційних елементів, що підсилюють емоційну виразність та індивідуальність акторської інтерпретації. Подібні тенденції простежуються у постановках музичних вистав та мюзиклів, де актори активно взаємодіють з музикантами та сценічним простором.

Імпровізаційні елементи також присутні у сучасних музичних постановках і сценічних версіях рок-опери «Jesus Christ Superstar», де акторська інтерпретація часто передбачає варіативність виконання та індивідуальні сценічні рішення.

Отже, сценічна імпровізація є важливим елементом сучасного українського музично-театрального мистецтва. Вона сприяє розвитку акторської експресії, формуванню нових моделей взаємодії музики та сценічної дії та відкриває можливості для творчих експериментів.

Використання імпровізаційних практик підвищує потенціал українських театральних постановок у контексті інтеграції у світовий культурний простір, оскільки відповідає актуальним тенденціям розвитку сучасного театру.

Список використаних джерел

1. Berliner, P. F. (1994). *Thinking in jazz: The infinite art of improvisation*. University of Chicago Press.
2. Roesner, D. (2017). *Musicality in theatre: Music as model, method and metaphor in theatre-making*. Routledge.
3. Sawyer, R. K. (2006). *Explaining creativity: The science of human innovation*. Oxford University Press.
4. Закус, І. (2018). Мистецтво імпровізувати. *Українська музика*, 1 (27), 93 – 96.
5. Мирошніченко, В. (2021). Зміст навчання джазової імпровізації майбутнього артиста-вокаліста. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, 6, 75 - 79.
6. Тормахова, В. (2022). Особливості інтерпретації в джазі. *Мистецтвознавчі записки*, 31, 57–63.